

29.9.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt MaRalta lausuntoa hallituksen esityksestä 131/2021 vp laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. MaRa lausuu asiasta seuraavan.

Matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan taloudellisesta tilanteesta

Ulkomaalaisten matkailijoiden osuus matkailun kokonaiskulutuksesta Suomessa oli noin 33 prosenttia eli 5,3 miljardia euroa vuonna 2019 (Tilastokeskus 6.9.2021). Ulkomaalaisten Suomeen tuoma vientitulo on kasvanut nopeasti ennen koronapandemiaa ja sillä on erinomaiset mahdollisuudet kasvaa, kun rokotukset ovat edenneet ja matkustusrajoitukset puretaan. Matkailun osuus Suomen kokonaisviennistä vuonna 2019 oli 5,5 prosenttia ja palveluviennistä noin 16,5 prosenttia. Matkailu on palveluviennin kolmanneksi suurin toimiala. Matkailu- ja ravintola-alan yritysten elpyminen koronakriisistä edellyttää, että kansainväliset matkailijat saadaan palaamaan Suomeen mahdollisimman nopeasti.

Ulkomailta Suomeen suuntautuva matkailu pysähtyi täydellisesti maaliskuun loppupuolella 2020. Se katkaisi hyvin sujuneen talvikauden juuri parhaan sesongin kynnyksellä. Talvimatkailussa on paljon yrityksiä, joiden asiakkaina on yksinomaan ulkomaalaisia asiakkaita tai enemmistö asiakkaita on ulkomaalaisia. Ulkomaalaisten asiakkaiden taloudellinen merkitys on suurin Uudellamaalla. Koronakriisi ja ulkomaalaisten asiakkaiden puuttuminen ovat koetelleet pahimmin hotelleja, kongresseja ja ohjelmapalvelualan yrityksiä.

Ulkomailta Suomeen suuntautuva vapaa-ajan matkailu ja liikematkailu olivat pysähdyksissä myös koko loppuvuoden 2020. Suurimpia menettäjiä olivat hotellit, ohjelmapalvelualan yritykset, kongressit ja ulkomaalaisten suosimat kalliimman hintatason ravintolat. Suurimpia alueellisia menettäjiä olivat Uusimaa, Pohjois-Suomi ja itärajalla olevat alueet, joihin venäläisten matkailun loppuminen jätti syvän loven. Vuosi 2020 oli kokonaisuutena toimialalle hyvin vaikea, mitä osoittaa majoitus- ja ravitsemistoiminnan bruttoarvonlisäyksen merkittävä putoaminen (liite 1).

Matkailu- ja ravintola-alan tilanne on jatkunut vuoden 2021 aikana edelleen erittäin vaikeana koronavirustilanteen aiheuttaman epävarmuuden ja ankarien rajoitustoimien takia. Rajoitusten lieveneminen ja lämpimät kesäsääät toivat osalle alan yrityksistä tilapäistä helpotusta. Silti kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihto laski kolmanneksella vuoden 2019 vastaavasta ajankohdasta, mikä tarkoittaa euro-määräisesti noin 1,2 miljardin euron pudotusta liikevaihdossa. Koronatilanteen heikkeneminen kesän puolivälin jälkeen vaikeutti yritysten tilannetta ja elokuun alussa valtioneuvosto kiristi jälleen ravintolatoiminnan rajoituksia. Siten toimialamme yritykset ovat erittäin velkaisia ja työntekijöiden asema on tukala.

Matkailun kokonaiskysyntä oli Suomessa usean vuoden ajan erinomaisessa nousukiidossa sekä ulkomaisen että kotimaisen matkailun kasvaessa. Suomen matkailun kokonaiskysynnän arvo oli ennakkoarvion mukaan vuonna 2019 noin 16,3 miljardia euroa. Vuonna 2021 olisi päädytty 17 miljardiin euroon ilman kysynnän lamaannuttanutta pandemiaa. Matkailu elpymisen skenaariomallin (TEM 6.9.2021) mukaan matkailun kokonaiskysynnän arvo oli vuonna 2020 noin 9,4 miljardia euroa ja vuonna 2021 jäädään 10–11 miljardiin. Siten Suomen matkailun kokonaiskysyntä supistuu 12–13 miljardia euroa vuosina 2020 ja 2021 verrattuna vuoteen 2019.

Uudenmaan osuus matkailutulosta on 8,2 miljardia. Matkailutoimialoilla työskentelee 154 000 työllistä ja niistä Uudellamaalla 39 prosenttia (liite 2). Uusimaa on riippuvainen ulkomaisista matkailijoista, sillä vuonna 2019 ulkomaisen matkailukysynnän arvo Uudellamaalla oli 3,3 mrd. euroa. Ulkomaisten matkailijoiden vähyys maaliskuusta 2020 alkaen on aiheuttanut merkittäviä taloudellisia tappioita Uudellamaalla toimiville matkailu- ja ravintola-alan yrityksille ja suurelle joukolle niiden työntekijöitä, jotka ovat jääneet työttömiksi tai olleet pitkän aikaa joko kokonaan tai osittain lomautettuina.

Myös tapahtumatoimialalla toimivien yritysten taloudellinen tilanne on erittäin vaikea. MaRan tuoreen jäsenkyselyn mukaan 91 prosentilla kongressi- ja messualan yrityksistä liikevaihto aleni kesä-elokuussa 2021 vähintään 50 prosentilla verrattuna vastaavaan aikaan vuonna 2019. Peräti 28 prosenttia alan yrityksistä oli suljettuina kesän ajan. Kaikki toimialan yritykset odottavat liikevaihtonsa alenevan vähintään 30 prosentilla syys-marraskuussa. Lokakuun alusta voimaantuleva yleisötilaisuus- ja kokoontumisrajoitusten loppuminen kuitenkin helpottaa tilannetta. Suuri osa alan työntekijöistä on siirtynyt muille toimialoille. Valtion tuet ovat tavoittaneet alan yritykset erittäin heikosti.

Hallituksen esityksen sivulla 17 todetaan, että palkkasummilla mitattuna iso osa majoitus- ja ravintolatoimialasta oli jo heinäkuussa saavuttanut vuoden 2019 tason.

Lausuma on erittäin harhaanjohtava. Heinäkuu suomalaisten suosituimpana lomakuukautena oli yksittäisenä kuukautena parempi kuukausi kuin aiemmat koronapandemian ajan kuukaudet, mutta se ei kerro todellista talouden tilaa majoitus- ja ravintola-alan yrityksissä. Heinäkuun jälkeen matkustus-, ravintola- ja yleisötilaisuuksien rajoitukset sekä etätyö ja -opetus ovat heikentäneet tilannetta. Majoitusalan liikevaihto väheni tammi-heinäkuussa 47 prosenttia (470 miljoonaa euroa) ja ravintola-alan 23 prosenttia (765 miljoonaa euroa) verrattuna vastaavan aikaan vuonna 2019 (liite 3).

Suomessa saavutetaan lokakuussa 2021 niin suuri rokotekattavuus, että matkustusrajoitusten jatkamista vuoden 2021 loppuun saakka ei voida pitää enää välttämättömänä. Matkustusrajoituksia koskevien säännösten jatkaminen olisi vahingollista matkailualan yrityksille, Finnairille ja niiden työntekijöille ja valtiolle verotulojen saajana. Koronatodistus on hyödyllinen, mutta sitä ei voida käyttää verukkeena ravintola-, kokoontumis- ja yleisötilaisuuksien koskevien rajoitusten jatkamiselle.

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnasta

Sosiaali- ja terveysministeriö on korona-ajan superministeriö. Se valmistelee ravintola- ja matkustusrajoituksia sekä yleisötilaisuuksia ja kokoontumisia koskevat rajoitustoimet. Ministeriöllä ei ole asiantuntemusta eikä kiinnostusta elinkeinoelämään liittyvissä asioissa, mikä on näkynyt koko korona-ajan lainsäädännön valmistelussa. Rajoitustoimien yhteiskunnallinen ja taloudellinen kokonaisarvio puuttuu, mistä seuraa, että rajoitustoimista aiheutuu nykytilanteessa merkittävästi enemmän kokonaishaittoja kuin -hyötyjä. Koronapandemian ja ankarien rajoitustoimien yrityksille ja niiden työntekijöille aiheutuvat ongelmat eivät ole vaikuttaneet valmisteluun. Ministeriön pyytämien lausuntojen vaikutus valmistelussa oleviin esityksiin on ollut olematon. Ministeriön linja jatkuu vieläkin, vaikka valtioneuvosto on julkaissut uuden hybridistrategian, jonka keskeinen viesti on ollut, että rajoituksia puretaan.

STM:n valmistelun linja käy hyvin ilmi aivan viime aikainakin valmistelluista esityksistä. Tässä joitakin esimerkkejä STM:n toiminnasta.

STM esitteli ja valtioneuvosto hyväksyi 23.9. Satakunnan maakunnan ravintolarajoitusten muuttamisen leviämisvaiheeseen. Tartunnat ovat olleet nousussa sen takia, että Harjavallan akkumateriaalitehtaalla on ollut suuri tartuntarypäs. Alueen sairaanhoitopiiri toteaa nimenomaisesti, ettei tehtaalla olleet tartunnat ole johtaneet jatkotartuntoihin ravintoloissa. Siitä huolimatta ravintolayrittäjien ja -työntekijöiden ahdinkoa vaikeutetaan. Samanlaisesti Lounais-Suomen aluehallintovirasto ei katsonut välttämättömäksi eikä oikeasuhtaiseksi kiristää yleisö- ja kokoontumisrajoituksia Satakunnassa.

STM on aivan viime aikoihin asti tukeutunut päätöksenteossaan THL:n asiantuntijalausuntoihin. Nyt kun THL:n asiantuntijalausunnat poikkeavat rajoitusten nopeampaa lieventämistä puoltavaan suuntaan, STM ei enää valmistelee lainsäädäntöä THL:n kantojen mukaisesti. Tästä enemmän jäljempänä.

Aluehallintovirastot poistavat viimeisetkin yleisötilaisuuksia ja kokoontumisrajoituksia koskevat rajoitukset lokakuun alussa. Tällöin olisi välttämättömyyttä ja oikeasuhtaista poistaa myös ravintolatoiminnan rajoitukset. Valtioneuvosto on kuitenkin STM:n esityksestä päättänyt, että ravintoloita koskevat rajoitukset jatkuvat 30.10.2021 asti. Rajoitukset perustuvat vanhentuneeseen jakoon perustasoon, kiihtymis- ja leviämisvaiheeseen. Päätöksenteossa otetaan käytännössä huomioon vain ilmaantuvuusluvut. Rajoitusten jatkaminen lokakuun loppuun asti aiheuttaisi merkittävää vahinkoa yrittäjille ja työntekijöille. Se johtaisi myös ravintoloissa pidettyjen tilaisuuksien siirtymisiin vuokrattuihin juhlatiloihin, joissa ei noudateta lainkaan koronalainsäädäntöä.

Ravintola-alan yrittäjillä on huoli siitä, aikooko STM tosiasiaassa käyttää koronatodistusta verukkeena jatkaa ankaria rajoitustoimia. Uhka on todellinen ravintolarajoitusten osalta, sillä STM valmistelee ne. Tämä uhka on todellinen siitä riippumatta, että hallituksen

esityksessä todetaan useasti, että rajoitukset tulee purkaa uuden hybridistrategian mukaisesti. Aluehallintovirastot ovat sisäistäneet uuden hybridistrategian hengen, kun kaikki yleisötilaisuuksien rajoitukset ja kokoontumisrajoitukset poistuvat 1.10. koko Suomesta.

MaRa katsoo, että STM:n valmistelemassa lainsäädännössä ja rajoitustoimissa ei oteta käytännössä lainkaan huomioon yrityksille ja työntekijöille eikä heidän perheilleen aiheutuvia taloudellisia ja henkisiä vahinkoja. STM ei tukeudu enää THL:n asiantuntijalausuntoihin, jos ne eivät tue STM:n näkemystä ankarien rajoitustoimien jatkamisesta. STM:n valmistelemassa lainsäädännössä ei näy valtioneuvoston hyväksymä uusi hybridistrategia. On olemassa todellinen uhka, että STM pyrkii jatkamaan elinkeinotoiminnan rajoituksia kauemmin kuin on välttämätöntä ja oikeasuhtaista. Suurin uhka on ravintolatoiminnan rajoitusten osalta, ja koronatodistus on STM:lle uusi väline jatkaa ravintolarajoituksia, jotka eivät enää ole välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.

Hallituksen esitys perustuu väärään tilannekuvaan

Hallituksen esitys perustuu väärään tilannekuvaan. Esityksen sivulla 18 todetaan, että Suomen väestön rokotuskattavuus on yhä puutteellinen tuomaan laumasuojaa varsinkin tehokkaammin leviäviltä viruskannoilta ja riski epidemian huomattavalle kiihtymiselle ja terveyspalveluiden kuormittumiselle on yhä todellinen. Edelleen HE:ssä todetaan, että rajat ylittävän henkilöliikenteen aiheuttama riski epidemian kiihtymiselle ja uusien muuntuneiden viruskantojen leviämiselle on yhä merkittävä.

Hallituksen esityksen tilannekuva poikkeaa merkittävästi THL:n näkemyksestä. THL katsoo, että rokotteet ja sairastetun taudin antama immuniteetti pysäyttävät tartuntojen leviämisen tehokkaasti.

**MaRa katsoo, että hallituksen esityksen tilannekuva on virheellinen ja liioitteleva. THL:n näkemys poikkeaa merkittävästi hallituksen esityksen tilannekuvasta. La-
keja ei voida säätää väärän tilannekuvan pohjalta.**

MaRa katsoo, että eduskunnan tulee hylätä matkustusrajoituksia koskeva hallituksen esitys EU:n hätäjarrumekanismin piiriin kuuluvia terveysturvallisuustoimia lukuun ottamatta.

Suomeen ulkomailta saapuviin henkilöihin kohdistettavat koronatodistus ja –testivaatimukset ovat matkustusrajoituksia ja loukkaavat myös EU:n perusvapauksiin kuuluvaa liikkumisvapautta.

Henkilöiden vapaa liikkuvuus on yksi neljästä Euroopan unionin perusvapaudesta. Unionin kansalaisten vapaan liikkuvuuden oikeusperustana on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 3 artiklan 2 kohta, EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 21 artikla ja sen IV ja V osat sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 45 artikla. Jäsenvaltiot voivat rajoittaa henkilöiden vapaata liikkuvuutta kansanterveyden suojelun perusteella (SEUT 168 artiklan 7 kohta). Myös Euroopan sosiaalisen peruskirjan (44/1991) 11 artiklassa edellytetään tartuntatautien leviämisen ehkäisemistä. Kuitenkin rajoituksia hyväksyessä ja sovellettaessa on noudatettava EU:n oikeuden periaatteita,

erityisesti suhteellisuus- ja syrjimättömyysperiaatetta sekä rajoitusten on oltava ehdottoman välttämättömiä tavoitteen eli kansanterveyden suojelemiseksi.

Hallitus esitti kesäkuussa 2021 eduskunnalle (HE 15/2021), että matkustusrajoituksia koskevat säännökset olisivat voimassa vuoden 2021 loppuun saakka. Perustuslakivaliokunta katsoi, että hallituksen esityksessä ja muutoin valiokunnan saamassa selvityksessä esitettyjen, esimerkiksi ennakoitua rokotuskattavuutta Suomessa koskevien tietojen valossa perustuslakivaliokunta ei ole nyt voinut vakuuttua sääntelyn välttämättömyydestä vuoden 2021 loppuun asti.

Rokotukset ovat Suomessa edenneet nopeasti. Riskiryhmät ja iäkkäät ovat saaneet täyden rokotussuojan. Yli 12 vuotta täyttäneestä väestöstä 69,1 prosenttia on saanut kaksi rokotetta (tilanne 27.9.). STM:n ja THL:n tietojen mukaan 72,3 prosenttia yli 18-vuotiaista oli saanut kaksi rokotetta (tilanne 23.9.).

Valtioneuvoston 9.9.2021 hyväksymässä hybridistrategiassa todetaan, että kun rokotusten kohdeväestön vähintään 80 % rokotuskattavuus saavutetaan tai kaikilla halukkailla kohdeväestöön kuuluvilla on ollut mahdollisuus saada kaksi rokotetta, valtakunnallisista rajoituksista ja kattavista suosituksista luovutaan. Hybridistrategian sivulla 4 todetaan, että rokotuskattavuuden kasvun myötä vakavalle tautimuodolle riskissä olevat henkilöt on lisääntyvästi suojattu, ja tartuntojen hallitsemattoman väestöleviämisen ja sairaalahoidon kuormittumisen riski on olennaisesti pienentynyt.

Hybridistrategian sivulla 5 on todettu, että elo-syyskuun vaihteessa on arvioitu, että 12 vuotta täyttäneen kohdeväestön 80 % rokotuskattavuus voidaan saavuttaa lokakuun puoleenväliin mennessä. Sivulla 7 todetaan, että terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan koko kohdeväestön 80 % rokotuskattavuuteen tarvittavat rokotteet, 12–15-vuotiaat mukaan lukien, on saatu Suomeen syyskuun puolessa välissä ja 85 % kattavuuteen tarvittavat rokotteet syyskuun loppuun mennessä.

THL on katsonut, että hallituksen esittämien maahantulosääntöjen jatkaminen vuoden loppuun on epidemiologiselta ja lääketieteelliseltä välttämättömyydeltään selvästi kyseenalaista. THL perustelee kantaansa rokotekattavuuden nousulla Suomessa ja Euroopassa. THL katsoo myös, että venäläinen Sputnik-rokote lisätään maahantuloon hyväksytyjen rokotteiden listalle.

Muun muassa Helsingin, Espoon ja Vantaa kaupungit sekä HUS katsovat, että todistusten tarkistusta tulee tehdä vain korkean riskin maista saapuville matkustajille. Ilmaantuvuuslukua koskevan rajan tulee noudattaa EU:n suositusta.

MaRa katsoo, että Suomeen toimitettujen rokotteiden määrä on niin suuri, että 80 prosentin rokotuskattavuus saavutetaan lokakuun 2021 aikana tai vähintään kaikilla halukkailla on ollut mahdollisuus saada kaksi rokotetta. Koronatodistusten tai –testien vaatiminen Suomeen saapuvilta matkustajilta ei ole enää välttämätöntä, koska rokotukset suojaavat väestöä vakavilta tautimuodoilta ja kuolemilta. Se, että osa ihmisistä ei ilman lääketieteellistä syytä halua ottaa rokotusta, ei ole peruste jatkaa matkustusrajoituksia. Eduskunnan tulee hylätä hallituksen esityksen matkustusrajoituksia koskevat säännökset poikkeuksena EU:n hätäjarrumekanismin mukaisesti korkeimman riskin maista tulevat matkustajat.

Elinkeinotoiminnan rajoitukset tulee purkaa kokonaan – koronatodistus ei voi olla keino jatkaa rajoituksia

Hallitus julkisti 9.9.2021 uudistetun periaatepäätöksen hybridistrategiasta, jonka tarkoituksena on avata Suomea ja pitää se auki. Tämän tulee olla ensisijainen tavoite. Koronapassin käyttöön ottamisen ei tule pidentää rajoitusten voimassaoloaika. Koronapassi on otettava käyttöön vain, jos epidemiatilanne pahenee yllättäen ja vakavasti.

Hybridistrategiaa koskevassa tiedotteessa todetaan, että yhteiskunnan eri toiminnot ovat lähtökohtaisesti avoimia, eikä niitä rajoiteta. Jos tartuntaryppäiden sammuttamiseksi tarvitaan rajoituksia, ne kohdennetaan erittäin tarkkaan. Viimesijaisena epidemia torjuntakeinona kunnat, sairaanhoitopiirit ja aluehallintovirastot voivat toimeenpanna erittäin tarkasti valittuja, kohdennettuja ja lyhytkestoisia täsmärajoituksia tilanteissa, joissa on suuri riski taudin leviämislle.

STM:n uudistettua hybridistrategiaa koskevassa toimintasuunnitelmaa koskevassa ohjekirjeessä (23.9.2021) todetaan, että rajoitustoimia tehdään vain, jos se on välttämätöntä eli jos terveysturvallisuutta ei voida turvata muilla keinoilla, ja silloinkin käytetään lievintä mahdollista keinoa, jolla päämäärä voidaan saavuttaa. Rajoitustoimenpiteitä saa tehdä vain, jos saavutettava kokonaishyöty ylittää niistä aiheutuvat haitat. Ennen päätöksentekoa on keskeisesti siis arvioitava toimenpiteen epidemiologiset, lääketieteelliset, terveydelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja taloudelliset vaikutukset, samoin kuin muut vaikutukset ihmisten asemaan ja toimintaan yhteiskunnassa, vaikutukset heidän perusoikeuksiensa toteutumiseen ja yhteiskunnan palveluiden saatavuuteen, vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja työelämään sekä erityisesti lapsivaikutukset.

MaRa katsoo, että koronatodistus ei voi olla keino jatkaa elinkeinotoiminnan rajoitustoimia.

Koronatodistusta koskevan lain säätäminen on tarpeellista

Vaikka lähtökohtana tulee olla rajoitusten purkaminen kokonaan, koronatodistusta koskevan lain säätäminen on tarpeellista. Jos pandemiatilanne yllättäen pahenee ja rajoituksia on välttämätöntä ja oikeasuhtaista ottaa jälleen käyttöön, on tärkeää, että on olemassa järjestelmä, jonka avulla rajoitusten aiheuttamia haittoja voidaan pienentää. Koronatodistusta koskeva hallituksen esitys on perusteltu ja ravintola- sekä tapahtumatoimialan yritysten kannalta tarpeellinen.

MaRan edustamista toimialoista ruokaravintolat, kahvilat, henkilöstö- ja opiskelijaravintolat, pikaruokaravintolat sekä liikenneasemat katsovat, että koronatodistuksen käyttöön ottaminen ei ole vallitsevassa pandemiatilanteessa tarpeellista. Yöravintolat ja erilaisia yleisötilaisuuksia järjestävät yritykset pitävät koronatodistusta koskevan lain säätämistä kannatettavana, jos sen avulla voidaan edistää tapahtumien järjestämistä tilanteen mahdollisesti vaikeutuessa. Huvipuistot ja sisäleikkipaikat ovat suhtautuneet koronapassiin varauksellisesti, koska suuri osa asiakkaista on alle 12-vuotiaita.

Hotelleissa, ravintoloissa, huvipuistoissa ja sisäleikkipaikoilla on paljon nuoria asiakkaita. Kaikilla heistä ei ole vielä henkilötodistusta, eikä mahdollisuutta hankkia koronatodistusta. Koronatodistuksen edellyttäminen lapsilta on käytännössä monissa tilanteissa mahdotonta. Hallituksen esitykseen on kirjattava, että koronatodistusta ei edellytetä alle 16-vuotiailta henkilöiltä. Tämä olisi linjassa sen kanssa, että voimassa oleviin matkustusrajoituksiin sisältyy poikkeussäännös, jonka mukaan alle 16-vuotiailta matkustajilta ei vaadita koronatodistuksia.

Hallituksen esityksen mukaan koronatodistuksen saamiseksi toteutettavia covid-19-testejä toteutettaisiin yksityisissä terveydenhuollon toimipaikoissa poikkeuksena alle 18 -vuotiaat, jotka saisivat sen maksutta. Testauskustannukset ovat niin suuria, että tämä vähentää rokottamattomien tai tautia sairastamattomien henkilöiden halukkuutta osallistua tapahtumiin. Siksi koronatodistuksen hankkimista varten tehtyjen testien pitäisi olla maksuttomia muillekin kuin alle 18-vuotiaille.

Toisaalta on tärkeää, että koronatodistuksen hankkineille henkilöille pystytään tarjoamaan palveluja, vaikka osa väestöstä jättää itsensä suojaamatta vakavalta tartuntataudilta.

MaRa katsoo, että koronatodistusta koskevan lain säätäminen on tarpeellista. Alle 16-vuotiaita ei tule pyytää esittämään koronatodistusta. Koronatodistuksen hankkimista varten tehtävien testien tulee olla maksuttomia kaikille.

Pykäläkohtaiset kommentit

Siltä varalta, ettei eduskunta hylkää hallituksen esitystä siltä osin, kun siinä ehdotetaan matkustusrajoitusten jatkamista 31.12.2021 asti, MaRa ottaa kantaa yksittäisiin säännösehdotuksiin.

16 a §. Covid-19 – tautia koskeva todistus Suomeen saavuttaessa

Säännösehdotuksen 2 momentissa ehdotetaan, että jos hänellä on mukanaan todistus hänelle enintään 72 tuntia ennen Suomeen saapumista tehdyn covid-19-testin negatiivisesta tuloksesta, hänen on osallistuttava 16 d §:ssä tarkoitettuun covid-19-testiin.

Vaatimus toisesta testistä ei ole välttämätön tilanteessa, jossa Suomessa kaikki halukkaat yli 12-vuotiaat ovat saaneet täyden rokotussuojan niitä lukuun ottamatta, joilla on lääketieteellinen syy rokotuksen ottamatta jättämiseen. THL katsoo, ettei toisen testin vaatiminen 72–120 tunnin päästä ole enää välttämätön.

MaRa katsoo, että säännöksestä tulee poistaa vaatimus toiseen testiin osallistumisesta Suomessa.

16 c §. Poikkeus velvollisuudesta esittää todistus ja osallistua testiin

Säännösehdotuksen 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tässä momentissa tarkoitetuista maista ja alueista.

Ehdotettu säännös on jo voimassa olevassa laissa. Kun nykyisin voimassa olevaa lakia säädettiin, ns. vihreän maan ilmaantuvuusluku oli 25. EU on nostanut sen 50:een. Matkailualalle tuli täytenä yllätyksenä, että valtioneuvosto päätti vihreän maan rajan laskemisesta 10:een. Tämä tuskin oli eduskunnan tahtotila lakia säädettäessä.

On välttämätöntä, että eduskunta rajoittaa valtioneuvoston toimivaltaa päättää niistä kriteereistä, joiden vallitessa Suomeen voi tulla vapaasti. Ilmaantuvuusluku on vanhentunut mittari tilanteessa, jossa rokotukset ovat edenneet kaikissa niissä maissa (Venäjää lukuun ottamatta), joista tulee merkittävässä määrin matkailijoita Suomeen. Vihreän maan asema pitäisi sitoa EU:n tekemiin suosituksiin, koska Suomi on mukana päättämässä EU:n suosituksista ja koska matkustusrajoituksissa on kyse merkittävästä rajoituksesta EU:n vapaan liikkuvuuden periaatteeseen.

MaRa katsoo, että eduskunnan tulee säännöksessä rajoittaa valtioneuvoston päätösvaltaa sitomalla se esimerkiksi EU:n suositukseen.

16 g. Covid-19-tautia koskeva luotettava todistus

Säännösehdotuksen 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi hyväksyttävistä todistuksista.

Venäjä on Suomen matkailun tärkein lähtömaa. Erityisen tärkeitä venäläiset matkailijat ovat itärajan kunnille, pääkaupunkiseudulle ja vuoden vaihteessa matkailukeskuksille. Venäläisten Suomeen tuoma matkailutulo oli 632 miljoonaa euroa vuonna 2019. Siten matkustuksen vapauttaminen Venäjältä Suomeen olisi tärkeää, jos se voidaan tehdä terveysturvallisesti. THL katsoo, että näin voidaan tehdä. THL katsoo, että Sputnik-rokote lisittäisiin maahantuloon hyväksytyjen rokotteiden listalle.

MaRa katsoo THL:n kannan perusteella, että Sputnik-rokote lisittäisiin maahantuloon hyväksytyjen rokotteiden listalle.

58 i §. EU:n digitaalisen koronatodistuksen kansallinen käyttö

Säännösehdotuksessa esitetään, että ikäraja koronatodistukselle asetettaisiin 12 vuoteen.

Esitetty ikäraja on liian alhainen. Elinkeinonharjoittajalla on säännösehdotuksen 1 momentin mukaan velvollisuus varmistua siitä, että yleisötilaisuuteen tai tilaan pyrkivällä on koronatodistus tai että hän on alle 12-vuotias. Nuorilla henkilöillä ei ole useinkaan ole käytettävissä iän varmistamiseen käytettävää henkilöllisyystodistusta. Jos noin 12-vuotiaalta näyttävällä henkilöllä ei olisi esittää vaadittavaa todistusta tai henkilöllisyystodistusta siitä, että hän on alle 12-vuotias, elinkeinonharjoittajan tulisi evätä pääsy yleisötilaisuuteen tai tilaan. Tämä johtaisi käytännössä erittäin ikäviin asiakaspalvelutilanteisiin.

THL katsoo, että 12 vuoden ikäraja on liian matala ja ehdottaa sen nostamista 16 vuoteen.

Matkustusrajoituksissa on myös 16 vuoden ikäraja. On perusteltua, että sama ikäraja on käytössä myös koronatodistuksen osalta.

MaRa katsoo, että ikäraja tulee nostaa 16 vuoteen.

Säännösehdotuksen perusteluissa todetaan, että toiminnanharjoittajan otettua todistuksen esittämisvelvoitteen käyttöön, se ei saisi päästää asiakasta tai toimintaan osallistuvaa tilaisuuteen tai tilaan ilman todistusta. Hallituksen esityksen mukaan (s. 22) koronatodistus pitäisi tarkistaa tiloihin saavuttaessa.

Hallituksen esityksen sivulla 22 todetaan seuraavasti: ”Koronatodistusta käytännössä hyödyntäisivät siis ne toimijat, joissa todistuksen käyttöönotto ei aiheuta hyötyihin nähden huomattavia kustannuksia. Tällaisia toimintoja ovat tyypillisesti tilanteet, joissa koronatodistus voidaan helposti ilman suuria lisäkuluja tarkistaa ennen tilaan saapumista. Tavallisimmin ne yleisötilaisuudet, joissa joka tapauksessa pääsylippu tai ikä tarkastettaisiin ovella, ovat tilanteita, joissa koronatodistuksen esittämisedellytyksen käyttöönoton kustannukset jäänevät pieniksi. Sen sijaan työvoimaa tarvittaisiin tilaisuuksissa ja ravitsemisliikkeissä, joissa saapuvia asiakkaita ei tarkasteta ollenkaan sisäänpääsyn yhteydessä, tai tarkastus perustuu täysin digitaaliseen järjestelmään ilman työntekijän valvontaa. Näissä tilanteissa koronatodistuksen käyttöönoton kustannukset voivat nousta niin suuriksi, ettei toimijoilla ole taloudellista intressiä siihen ryhtyä.”

Tämä johtaa siihen, että muut kuin sellaiset ravintolat, joilla on järjestyksenvalvoja ovella, eivät pysty ottamaan koronapassia käyttöönsä. Erityisen kohtuuton tilanne on pienissä ravintoloissa, joissa on vain yksi työntekijä. Käytännössä suuri osa toiminnanharjoittajista ei pysty tarkistamaan todistusta tiloihin saavuttaessa, mutta ravintola voi tiedottaa koronapassin edellyttämisestä sisäänpääsyn yhteydessä tai verkkosivuillaan. Esimerkiksi ravintoloissa todistuksen tarkastaa se henkilökuntaan kuuluva, jonka asiakas ensimmäisenä kohtaa. Tämä voi tapahtua liikehuoneiston sisällä. Asiakas, joka ei pysty esittämään koronatodistusta käännytetään pois tiloista.

MaRa toteaa, että säännösehdotuksen perusteluja tulee muuttaa siten, että koronatodistus voidaan tarkistaa normaaliin liiketoimintaan soveltuvalla tavalla. Muussa tapauksessa suuri osa toiminnanharjoittajista ei pysty ottamaan todistuksen esittämisvelvollisuutta käyttöön. Tämä ei voi olla lain tarkoituksena. Olennaista on, että henkilö, joka ei pysty esittämään koronatodistusta ei saa jäädä tiloihin käyttämään palveluja.

Säännösehdotuksen 4 momentin mukaan koronatodistuksella ei voitaisi poiketa päätöksestä, jolla kunta tai aluehallintovirasto on päättänyt kieltää yleisötilaisuuden järjestämisen kokonaan. Perusteluissa täsmennetään, että kyse on sellaisesta tilanteesta, jossa yleisötilaisuuteen ei voisi osallistua lainkaan ihmisiä. Hallituksen esityksessä ei ole perusteltu mitenkään, miksi yleisötilaisuuden järjestäminen olisi kokonaan kiellettyä, jos osanottajilta edellytetään koronatodistusta. Säännösehdotuksen 6 momentin mukaan valtioneuvosto voi säätää tilanteista, jolloin koronatodistuksella ei voi poiketa rajoituksista.

Säännösehdotuksen mukaan koronatodistusta ei voitaisi käyttää tilanteessa, jossa aluehallintovirasto tai kunta on tartuntatautilain 58 g §:ssä nojalla määrännyt tilan suljettavaksi. Tartuntatautilain 58 g §:n säätämismahdollisuutta perusteltiin sillä, että kyse on koronaviruksen leviämisen kannalta erityisen riskialttiista tiloista, jotka on mahdollista sulkea väliaikaiseksi, jos muut toimenpiteet ovat riittämättömiä. MaRa on

aiemmissa lausunnoissaan kritisoinut säännöstä voimakkaasti, koska sulkulistassa on tiloja, jotka eivät muodosta erityistä riskiä. Sulkulistalla erityisen riskialttiina tiloina mainitaan muun muassa kylpylöiden allasosastot ja niiden yhteydessä olevat pukuhuonetilat, sisäleikkipuistot ja sisäleikkipaikat, huvi- ja teemapuistojen ja eläintarhojen sisätilat, vaikka nämä tilat ovat THL:n uuden riskipotentiaalitaulukon mukaan vähäriskisiä toimintoja.

Koronatodistusta koskevassa säännösehdotuksessa ei ole perusteltu mitenkään, miksi 58 g §:ssä mainittujen tilojen toiminta olisi erityisen riskialtista, jos osanottajilta edellytetään koronatodistusta.

MaRa katsoo, että säännöstä on muutettava niin, että jos tilaan kohdistuu 58 g §:n mukainen sulkupäätös, sulkeminen voidaan välttää, jos 16 vuotta täyttäneet pääsevät tilaan vain koronatodistuksella. On perusteltua, että päätös tilojen sulkemisesta koskee vain henkilöitä, jotka eivät halua ottaa huomioon toisten asiakkaiden turvallisuutta. Tällöin sulkemispäätös koskee 16 vuotta tai sitä vanhempia henkilöitä, jotka eivät esitä koronatodistusta, ja voivat muodostaa tartuntariskin tiloissa oleville muille henkilöille.

MaRa katsoo, että koronatodistuksella on voitava aina poiketa viranomaisen tartuntatautilain 58 §:n, 58 d §:n tai 58 g §:n nojalla tekemästä rajoituspäätöksestä tai valtioneuvoston asetuksen nojalla määräämästä ravintolarajoituksesta.

Koronatodistuksen vapaaehtoinen käyttö

Koronatodistusta voitaisiin lakiehdotuksen nojalla käyttää, jos toimintaan tai tilaan kohdistuu tartuntatautilain nojalla määrätty rajoitus. Koronatodistusta koskeva sääntely jättää erittäin epäselväksi voidaanko koronatodistusta käyttää toiminnanharjoittajan tai tapahtumanjärjestäjän päätöksellä tilanteessa, jossa rajoituksia ei ole määrätty. Esimerkiksi monet tapahtumanjärjestäjät pohtivat koronapassin käyttöä osana hygienia- ja turvallisuuskäytäntöitään, mutta viranomaisten ohjeet, yhdenvertaisuusvaltuutetun kannanotot ja lainsäädäntö eivät ole antaneet varmuutta koronapassin sallittavuudesta. Hallituksen esityksen mukaan (sivu 20 ja 48) muissa kuin säännellyissä tilanteissa koronapassia voisi käyttää toiminnanharjoittajan omalla riskillä.

MaRa katsoo, että koronatodistusta koskevaa sääntelyä tulee muuttaa siten, että sen käyttö vapaaehtoisesti osana terveysturvallista palvelujen järjestämistä on aina sallittua.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi
toimitusjohtaja